

Capitolul 6

Prelucrarea tipografică a textului

În acest capitol vor fi studiate posibilitățile și tehnicile care pot fi utilizate pentru a obține o aranjare profesională a caracterelor în pagină. Imaginea textului în document depinde de un complex de procese, interacțiunea cărora este numită compoziție. Fiind referit la sistemul PageMaker, procesul de compoziție semnifică determinarea exactă a poziției (coordonatelor) fiecărui caracter în pagină.

Spațierea caracterelor

Tehnici de spațiere: Spațierea *tracking* și *kerning*

Tradițional tipografiile folosesc tehnica **tracking** (spațierea generală) pentru spațierea globală a textului în pagină, fixând distanța între simbolurile vecine. Spațierea de acest tip poate fi utilizată atât pentru “deschiderea” textului, cât și pentru “comprimarea” lui. Cealaltă metodă de spațiere – **kerning** (spațierea selectivă) – se aplică pentru a schimba distanța între anumite perechi de simboluri, în cazul când structura lor creează o disonanță în spațierea standard, în comparație cu celelalte caractere. Cu alte cuvinte, **tracking**-ul se aplică pentru modificarea globală a spațierii, **kerning**-ul – pentru modificarea selectivă.

Aplicarea spațierii *tracking*

Spațierea *tracking* se aplică asupra textului selectat prin intermediul panoului de control cu opțiunile standard (**very loose**, **loose**, **normal**, **tight**, **very tight**) sau cu o distanță nstandard (elementul **s** al panoului de control în regim text, fig. 3.1). Realizarea tehnică a operației este descrisă în capitolul 3.

Exemple de utilizare a spațierii tracking:

Editorial	- spațiere Very Loose
Editorial	- spațiere Loose
Editorial	- spațiere Normal
Editorial	- spațiere Tight
Editorial	- spațiere Very Tight

Modificarea spațierii tracking

Procedura de modificare arbitrară a spațierii tracking prin intermediul panoului de spațiere a fost descrisă în capitolul patru. De menționat că tabelele de spațiere sunt individuale pentru fiecare font, dar în procesul de modificare pot fi copiate și aplicate altor fonturi. Astfel, orice familie de fonturi standard conține variațiile Normal, Bold, Italic, Bold-italic. După ajustarea spațierii pentru variația Normal (de exemplu Arial Normal) ea poate fi extinsă asupra variațiilor Arial Bold, Arial Italic, Arial Bold Italic.

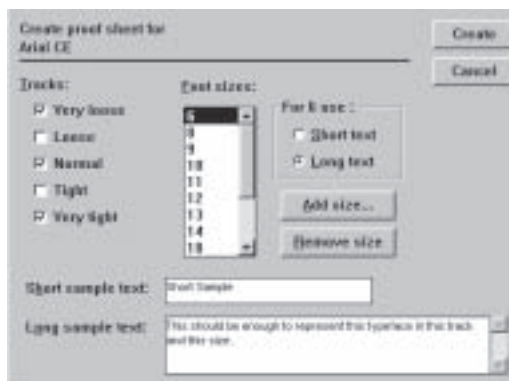
Pentru a realiza această operație e necesar să se:

1. selecteze consecutiv elementele meniului **Type – Expert Tracking – Edit Tracks**
2. selecteze caracterul “sursă” *de la care se va copia* spațierea la apariția casetei de modificare a spațierii
3. tasteze **Ctrl+C** pentru copiere
4. selecteze caracterul sau variația “țintă” *la care se va copia* spațierea, apoi se va tasta **Ctrl+V**.

Verificarea spațierii modificate.

În caseta de modificare a spațierii este selectat fontul necesar, apoi opțiunea **Proof**. Se aleg tipurile de spațiere și dimensiunile caracterelor, care urmează să fie verificate. Opțional poate fi ales textul care va fi prezentat în calitate de exemplu al spațierilor (fig. 6.1). După aplicarea opțiunii **Create**, sistemul PageMaker va genera o publicație nouă, care va conține exemplele de spațiere pentru fontul și dimensiunile alese.

Fig. 6.1 Casetă pentru generarea exemplelor de spațiere și publicația rezultantă cu exemple

Very loose 10 point Arial CE.

Short Sample

Normal 10 point Arial CE.

Short Sample

Very tight 10 point Arial CE.

Short Sample

Very loose 14 point Arial CE.

This should be enough to represent this typeface in this track and this size.

Normal 14 point Arial CE.

This should be enough to represent this typeface in this track and this size.

Very tight 14 point Arial CE.

This should be enough to represent this typeface in this track and this size.

Notă. În cazul când se propun schimbări în spațierile dintre caractere, mai întâi se va realiza o copie a fișierului TRACKVALS.BIN, situat în dosarul RSRC. Acest fișier conține valorile inițiale ale spațierii. În cazul unei modificări nereușite a spațiilor va fi posibilă restabilirea valorilor inițiale ale spațierii în sistem.

Aplicarea spațierii kerning

Sistemul PageMaker dispune de câteva variante ale acestui tip de spațiere:

1. **Spațierea automată a perechilor de caractere**, bazată pe datele despre spațiere, incluse în fișierul fontului respectiv. Acest tip de spațiere poate fi activat sau dezactivat la nivel de paragraf.
2. **Kerningul manual**, care poate fi aplicat selectiv unei perechi, unui grup de caractere sau chiar unui paragraf întreg. Valoarea spațierii în acest caz poate fi variată cu pasul de 0.01 din lățimea literei m pentru dimensiunea dată a fontului respectiv.
3. **Kerningul Expert**, care permite spațierea selectivă a perechilor de caractere din textul marcat, bazată pe structura caracterelor și limitele de comprimare alese de utilizator.

Exemple de spațiere kerning.

Parafină
Parafină
Parafină
Parafină

Notă. Kerningul afectează spațiul după caracter, de aceea, dacă nu se dorește modificarea spațiilor între cuvinte, sunt selectate în cuvântul (fragmentul) supus spațierii toate literele, cu excepția ultimei.

Kerningul automat

Atunci când este activat kerningul automat, sistemul aplică modificarea spațiilor pentru perechile de caractere, indicate în fișierul fontului dat. Majoritatea fonturilor conțin informații despre spațierea perechilor LA, P., TO, Tr, Ta, Tu, Te, ty, WA, Wa, We, we, Wo Ya, Yo, yo etc. Deoarece modificarea kerning devine bine vizibilă la

dimensiuni mari, este posibilă fixarea dimensiunilor caracterelor, de la care să înceapă aplicarea spațierii.

Aplicarea kerningului automat se face asupra paragrafelor integrale, chiar dacă este selectată doar o parte din paragraf. Pentru a activa regimul de kerning automat sunt marcate cu instrumentul de prelucrare a textului paragrafele, cărora li se va aplica kerningul, apoi se activează consecutiv elementele meniului **Type – Paragraf**. În caseta apărută va fi selectat elementul **Spacing**. Urmează selectarea **Auto above** și indicarea dimensiunii caracterelor, începând cu care se va realiza kerningul. Operația finalizează cu **OK**.

Kerningul manual

Se folosește pentru a ajusta spațierea între o pereche de litere sau într-un fragment de text selectat. Pentru a-l realiza, plasați cursorul între caracterele perechii, spațierea căreia o modificați (sau marcați fragmentul de text), apoi indicați valoarea spațierii kerning în panoul de control (regimul text, elementul **s**, capitolul 3.) Un alt mod de aplicare a kerningului manual este modificarea lui prin combinații de taste, după selectarea perechii sau fragmentului de text, conform următorului tabel:

Operația	Ațiunea
creșterea spațierii cu 0.04 din lățimea m	Ctrl + Shift + BackSpace
creșterea spațierii cu 0.1 din lățimea m	Ctrl + Shift + + (de pe tastatura numerică, regimul Num Lock - deconectat)
micșorarea spațierii cu 0.04 din lățimea m	Ctrl + BackSpace
micșorarea spațierii cu 0.1 din lățimea m	Ctrl + Shift + - (de pe tastatura numerică, regimul Num Lock - deconectat).
anularea kerningului manual	Shift + Ctrl + 0

Expert kerning

Este cea mai fină metodă de spațiere selectivă și se folosește în special pentru a ajusta spațiile în blocuri mici de text cu caractere de dimensiuni mari. De obicei acestea sunt titlurile, blocurile de reclamă, posterele etc. Expert kerningul poate ajusta spațierea chiar și în rândurile care conțin fonturi diferite. Dacă înainte de aplicarea kerningului expert a fost aplicat alt tip de spațiere, el se anulează. În general nu se recomandă aplicarea acestui tip de spațiere la blocuri voluminoase de text din motivul că se cercetează fiecare pereche de simboluri, operația cere resurse mari de timp, de aceea devine neeficientă.

Ajustarea spațierii se face prin fixarea puterii de comprimare, care variază de la 0 la 1 cu pasul 0.01. Celei mai puternice comprimări îi corespunde valoarea 1, celei mai slabe – 0, standardă este valoarea 0.50.

Pentru activarea spațierii fine:

1. Se selectează elementele **Type – Expert kerning** în meniu
2. În caseta de control se introduce valoarea coeficientului de comprimare (sau e selectată cu ajutorul bandei rulante).
3. Opțional se selectează destinația spațierii: Text(Text), Monitor (Display), Poster sau alta (Other).
4. OK.

Trecerile din rând în rând și alinierea forțată

Una din cele mai complexe operații în prelucrarea textului este aranjarea orizontală a simbolurilor. Ea depinde de stilul și dimensiunile fontului utilizat, aliniere, spațiile fixate pentru simboluri și cuvinte, opțiunile de trecere din un rând în altul și de aspectul estetic al rezultatului. În cele ce urmează vor fi stabilite posibilitățile de selectare a opțiunilor de spațiere, aliniere și trecere pentru o amplasare orizontală optimală.

Spațiile între cuvinte

Spațiile între cuvinte, introduse prin bara de spațiu, sunt numite bandă de spațiu și formează o parte a designului fontului. Spațiul standard între cuvinte în PageMaker este de 100% din lățimea bandei de spațiu, dar poate varia în limitele de la 0% la 500%.

Lățimea caracterelor

Fiecare caracter în font este înconjurat de un spațiu specific, rezervat. Acest spațiu lateral (**side bearing**) este introdus în font la etapa elaborării lui de către designerul de fonturi. Lățimea caracterului este formată nu numai din simbolul propriu-zis, ci și din spațiile lui laterale. Lățimea simbolurilor poate fi modificată din panoul de control cu ajutorul opțiunii respective (vezi capitolul 3), cât și prin utilizarea tracking-ului și kerning-ului. În primul caz are loc comprimarea (extinderea) proporțională a caracterului și a spațiilor laterale, în al doilea se modifică spațiile laterale sau are loc interpenetrarea lor.

Trecerile dintr-un rând în altul

Trecerea din un rând în altul poate fi realizată în două moduri: cu treceri pe silabe și cu treceri de cuvinte întregi. Pentru a selecta trecerea prin cuvinte întregi, vor fi activate elementele meniului **Type – Hyphenation**, iar în caseta apărută se va selecta **Hyphenation off**. În acest caz alinierea marginilor paragrafului se va realiza prin modificarea de către sistem a spațiilor între cuvinte și caractere. Pericolul care apare este comprimarea excesivă sau distanțarea simbolurilor. Pentru a evita apariția unor asemenea rânduri în publicația finală este posibilă activarea controlului prezenței lor la etapa de amplasare a textului. Pentru aceasta se va folosi opțiunea **File - Preferences – General**. În caseta opțiunilor vor fi activate elementele de control a liniilor comprimate și extinse (**Show loose/tight lines**).

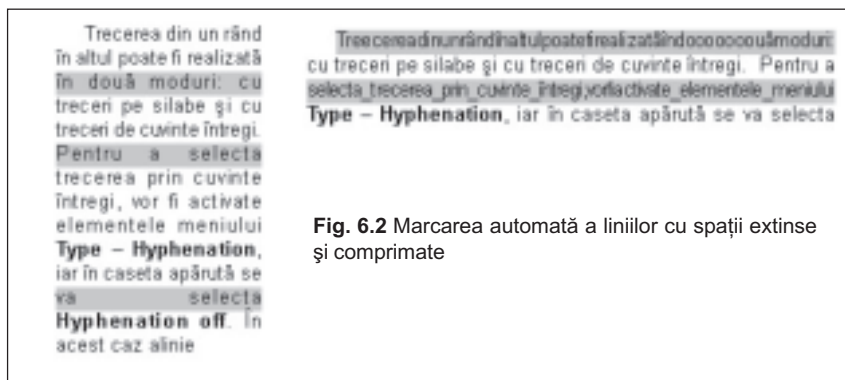
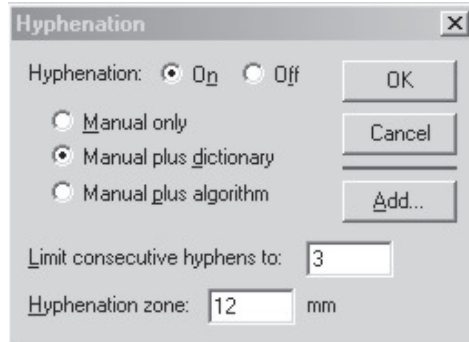

Fig. 6.2 Marcarea automată a liniilor cu spații extinse și comprimate

Pentru liniile de acest tip (în cazul trecerii fără “ruperea” cuvintelor) pot fi modificate forțat spațiile dintre caractere sau lățimea lor pentru ca aspectul lor să nu intre în disonanță cu restul publicației.

De obicei însă, se practică trecerile din un rând în altul, care permit ruperea cuvintelor în silabe. Pentru a selecta trecerea prin silabe, vor fi activate elementele meniului **Type – Hyphenation**, iar în caseta apărută se va selecta **Hyphenation on**. În acest caz există câteva posibilități de control asupra trecerii cuvintelor. Dacă pentru textul publicației este prezent “dicționarul” de treceri, atunci după activarea regimului se va selecta opțiunea **manual + dictionary** sau **manual + algorithm**. În acest caz cuvintele de la sfârșitul rândului vor fi rupte conform silabelor, indicate în dicționar, sau conform algoritmului de descompunere a cuvintelor. Suplimentar putem indica mărimea zonei de trecere (**hyphenation zone**) și numărul de treceri consecutive (se recomandă nu mai mult de 3) (**Limit consecutive hyphenations to**) (fig. 6.3). Trecerea manuală se realizează prin inserarea în cuvinte în pozițiile indicate de noi a simbolului de trecere (-). Simbolul se inserează nu prin o simplă apăsare a tastei respective (cu toate că și apăsarea tastei va avea același efect), ci prin activarea combinației **Ctrl + Shift + -**. În cazul modificării dimensiunii caracterului sau a altor parametri, semnul de trecere va dispărea, reintegrând cuvântul. Acest lucru nu se va întâmpla dacă pentru a marca trecerea a fost folosit doar simbolul -. La modificarea textului cuvintele, conținând acest semn pot apărea la mijlocul sau chiar începutul rândului, păstrând semnul de trecere în interiorul său.

Fig. 6.3 Caseta pentru activarea regimului de trecere pe silabe și a modului de trecere. Cu ajutorul acestei casete se realizează și completarea dicționarilor: este selectată opțiunea **Add**, apoi este introdus cuvântul cu separatori a silabelor și e selectat dicționarul limbii necesare.

Spațiul între rânduri (Leading)

Leadingul este distanța dintre două rânduri de text consecutive. La fel ca spațierea și alinierea caracterelor el servește pentru o mai bună aranjare a textului și o citire mai eficientă. Noțiunea de Leading este formată din 2 elemente: distanța verticală între rândurile de text(slug) și modul de amplasare a textului în spațiul rezervat rândului.

Selectarea distanței verticale

Se realizează cu ajutorul panoului de control în regim text (elementul **p** al panoului, cap. 3). Permite selectarea unei distanțe fixe sau alegerea automată a distanței. În general distanța între rânduri este un atribut al caracterelor, de aceea în același rând pot apărea caractere, pentru care distanțele sunt diferite. În acest caz distanța selectată de sistem va fi maximala din distanțele prezente în rând.

Amplasarea rândului în spațiul rezervat

PageMaker-ul permite 3 tipuri de amplasare a caracterelor în spațiul rezervat rândului:

Proportional – simbolurile sunt amplasate astfel, încât spațiile libere din partea superioară și inferioară a rândului să fie egale. Este metoda tradițională pentru sistemele editoriale moderne.

Top of Caps – simbolurile se plasează în partea superioară a spațiului rezervat rândului

Baseline - simbolurile se plasează în partea inferioară a spațiului rezervat rândului. Se folosește de obicei în tipografia tradițională.

Pentru selectarea tipului de amplasare necesar:

1. vor fi selectate paragrafele, în care urmează să fie modificată amplasarea.
2. vor fi activate consecutiv elementele **Type – Paragraf** ale meniului.
3. în caseta de redactare a paragrafelor se va selecta **Spacing**.
4. se alege tipul de amplasare necesar.
5. OK.

Notă: întrucât modul de amplasare în interiorul rândului nu schimbă distanța între rândurile vecine, efectul este mai ușor observat la primul rând al coloanei (paginii) și la ultimul.

Notă: Întrucât modul de amplasare în interiorul rândului nu schimbă distanța între rândurile vecine, efectul este mai ușor observat la primul rând al coloanei (paginii) și la ultimul.

a

Notă: Întrucât modul de amplasare în interiorul rândului nu schimbă distanța între rândurile vecine, efectul este mai ușor observat la primul rând al coloanei (paginii) și la ultimul.

b

Notă: Întrucât modul de amplasare în interiorul rândului nu schimbă distanța între rândurile vecine, efectul este mai ușor observat la primul rând al coloanei (paginii) și la ultimul.

c

Fig. 6.4 Trei moduri de poziționare verticală a rândurilor în paragraf:
a - proportional, b - Top of Caps, c - Baseline

Prelucrarea fină a caracterelor

În această secție sunt descrise unele operații tipografice, care desăvârșesc forma elegantă a paginii de text: modificarea poziției caracterelor față de linia rândului, utilizarea indicilor, utilizarea corectă a cratimelor și a unor caractere speciale, crearea letrinelor.

Deplasarea liniei de rând

Pentru caracterele selectate în regim de prelucrare a textului poate fi realizată deplasarea verticală în sus sau jos față de celelalte elemente ale rândului. Pentru aceasta se va folosi panoul de control (elementul **u** în regimul text). Valorile pozitive aplicate corespund ridicării caracterelor selectate, cele negative – coborârii lor.

Pentru a anula deplasarea verticală textul deplasat va fi marcat, apoi în caseta de deplasare verticală se va introduce valoarea 0.

Utilizarea indicilor

În capitolul *Prelucrarea Caracterelor* s-au discutat deja metodele de creare a indicilor superiori și inferiori. În cele ce urmează vor fi cercetate unele metode nestandard de utilizare a lor.

În general indicii superiori se folosesc suficient de des, în special pentru a marca notele de subsol. În dependență de tipul notelor în calitate de indici se folosesc cifrele sau semnele speciale ridicate

de asupra liniei de bază a rândului și micșorate față de dimensiunea caracterelor de bază a rândului. Crearea lor e automată – în regim de prelucrare a textului panoul de control conține instrumentul necesar. Indicii inferiori se folosesc în special în textele științifice, în formule. Aplicarea lor este identică cu cea a indicilor superiori. Mai rar indicii se folosesc pentru a modela fracții sau alte elemente “denivelate”.

În afară de aplicarea indicilor PageMaker permite modificarea parametrilor lor. Pentru aceasta e suficient să fie activate elementele meniului **Type – Character**, iar în caseta apărută – elementul **Options**.

Utilizarea simbolurilor speciale

Spațiile de lungime fixă. De multe ori apare necesitatea de a deplasa textul din câteva rânduri în anumite poziții verticale. Operația poate fi realizată cu ajutorul fixării pozițiilor de tabulare, dar intervin momente, când utilizarea lor nu este posibilă. În asemenea cazuri o soluție ar fi distanțarea cu ajutorul spațiilor de lungime fixă. În PageMaker există trei tipuri de asemenea spații:

Tipul spațiului	Modul de aplicare	
Spațiul mare (m space)	Ctrl + Shift + M	Lățimea literei m
Spațiul mediu (n space)	Ctrl + Shift + N	$\frac{1}{2}$ Lățimea literei m
Spațiul îngust (Thin space)	Ctrl + Shift + T	$\frac{1}{4}$ Lățimea literei m

La fel ca și spațiile se clasifică și liniile cratimă:

Tipul liniei	Modul de aplicare	
Linie mare (m dash)	Ctrl + Shift + =	Lățimea literei m
Linie medie (n dash)	Ctrl + =	$\frac{1}{2}$ Lățimea literei m
Linie mică (thin dash)	-	$\frac{1}{4}$ Lățimea literei m

Alte semne speciale

Bullet (•)	Alt + 0149 (tastatura numerică)
Cent (¢)	Alt + 0162 (tastatura numerică)
Închiderea ghilimelelor singulare (')	Alt +]
Închiderea ghilimelelor tipografice(")	Alt + Shift +]
Simbolul Copyright (©)	Alt + G
Grade (°)	Alt + 0176 (tastatura numerică)
Lira sterlină (£)	Alt + 0163 (tastatura numerică)
Yena japoneză (¥)	Alt + 0165 (tastatura numerică)
Deschiderea ghilimelelor singulare(')	Alt + [
Deschiderea ghilimelelor tipografice(")	Alt + Shift + [
Numărul paginii	Ctrl + Alt + P
Abzaț (§)	Alt + 7
Marcă înregistrată (®)	Alt + R
Paragraf (§)	Alt + 6
Timbru comercial (™)	Alt + 0153 (tastatura numerică)

Aplicarea letrinelor

Letrina este o literă la început de paragraf, care se extinde în jos pe câteva rânduri ale paragrafului. PageMaker –ul realizează efectul letrina prin incrementarea dimensiunii literei, coborârea liniei de bază a ei și crearea spațiului liber necesar prin inserarea tabulărilor și a sfârșiturilor forțate de linie pentru rândurile, în care se extinde letrina.

Pentru a aplica letrina:

1. Se marchează caracterul de la începutul paragrafului, care va fi extins.
2. Se activează consecutiv elementele meniului **Utilities – PageMaker Plug-ins – Drop Cap**.
3. În caseta apărută se specifică numărul de rânduri, pe care se va extinde letrina.
4. se aplică transformarea prin **Apply**.

Pentru a lichida letrina:

1. Se marchează letrina.
2. Se activează consecutiv elementele meniului **Utilities – PageMaker Plug-ins – Drop Cap**.
3. Se activează butonul **Remove**.

Fig. 6.5 Panoul de control al letrinelor. Poate fi activat doar în cazul când este selectat caracterul letrină.

Fig. 6.6 Exemple de utilizare a letrinelor

Vor fi selectate paragrafele, în care urmează să fie modificată amplasarea.

Vor fi posibil activate consecutiv elementele **Type – Paragraf** ale meniului.

Ba chiar în caseta de redactare a paragrafelor se va selecta **Spacing**.

Așa se alege tipul de amplasare necesar.